ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

Develop a guidance activity model based on self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving abilities in Mathayom 6

ดามพ์ แก้วกัลยา[1*]

Dam Kaewkallaya[1*]

[1]โรงเรียนภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

[1]Phukhieo School, Phukhieo District, Chaiyaphum Province

[*]Corresponding author's e-mail: Damdamkaew@gmail.com[1*]

Received: November 04, 2025 Revised: December 07, 2025 Accepted: December 30, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2. พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้ 3.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคม 3.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567

โรงเรียนภูเขียว จำนวน 441 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1. แผนการจัดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว 2. ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว และ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานด้วยการทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาความต้องการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 2.1 หลักการของรูปแบบ 2.2 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างแรงจูงใจและระดมความคิด ขั้นที่ 2 ขั้นการวางแผนเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นการรับรู้ ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ขั้นการสะท้อนกลับ ขั้นที่ 6 ขั้นสรุปผล 2.4 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ 2.5 การวัดและประเมินผล ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว, การเรียนรู้แบบนำตนเอง, การบริการสังคม, ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

Abstract

This study aimed to: 1. study the basic data for developing a guidance activity model based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving ability of Mathayom 6 students, 2. develop a guidance activity model based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving ability of Mathayom 6 students, and 3. study the results of using the guidance activity model based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving ability of Mathayom 6 students. The sub-objectives were as follows: 3.1. to compare the creative problem-solving ability of Mathayom 6 students before and after the guidance activity based on the concept of self-directed learning combined with social service, 3.2. to study the students' satisfaction with the guidance activity based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote the creative problem-solving ability of Mathayom 6 students. The sample group used in this study consisted of 441 Mathayom 6 students in the 2024 academic year at Phu Khiao School. The study instruments consisted of 1. a guidance activity learning plan; 2. a guidance activity learning kit; and 3. a satisfaction questionnaire. Data analysis included percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing with the dependent samples t-test. The research results found that 1. The results of the study of learning needs of guidance activities based on the concept of self-directed

learning combined with social service to promote creative problem-solving ability of Mathayom 6 students were at the highest level overall. 2. The results of the development of the learning activities model of guidance activities learning set for Mathayom 6 students found that the guidance activities learning set for Mathayom 6 students consisted of 5 components: 2.1 Model principles, 2.2 Expected learning outcomes, 2.3 A 6-step learning management process consisting of Step 1: Motivation and brainstorming Step 2: Learning planning Step 3: Perception Step 4: Learning action Step 5: Reflection Step 6: Summarizing results, 2.4 Learning support, and 2.5 Measurement and evaluation. The evaluation results of the development model of guidance activities learning set for Mathayom 6 students found that the guidance activities learning set for Mathayom 6 students had the highest level of overall suitability. 3. Mathayom 6 students were satisfied with the development of guidance activity formats based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving abilities of Mathayom 6 students, overall, at the highest level.

Keywords: guidance activity model, self-directed learning, service learning, creative problem-solving ability

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การศึกษาคือ เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็นปัจจัยในการพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้น การศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ปัจจุบันสังคมโลกและสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความสลับซับซ้อน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้การศึกษาของไทยถึงเวลาปรับเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่ง

คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แห่งยูเนสโก จำนวน 15 คน ได้ สรุปแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นรายงานและตั้งชื่อรายงานว่า “Learning: The Treasure Within" แปลว่า “การเรียนรู้: ขุมทรัพย์ในตน” ในรายงานดังกล่าวมีสาระสำคัญตอนหนึ่งที่กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” ซึ่งเป็นหลักในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การเรียนรู้ 4 แบบ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ (learning to do) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (learning to be) การเรียนรู้แต่ละแบบมีรายละเอียด ดังนี้ 1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (learning to know) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ 2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ (learning to do) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญรวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ สามารถประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและ อาชีพได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้จะเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติที่เป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม 3. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (learning to live together) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อของแต่ละบุคคลในสังคม 4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (learning to be) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายและสติปัญญาให้ความสำคัญกับจินตนาการ

และความคิดสร้างสรรค์ ภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ศีลธรรม สามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่น

จากการศึกษาสภาวการณ์เด็กและเยาวชนไทยของโครงการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเชิงพื้นที่ในการวิเคราะห์สภาวการณ์และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน (child watch) พบว่า สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยยังคงน่าห่วงใยในหลายกรณีปัญหา เช่น ปัญหาความเครียดในเด็กและเยาวชนไทยที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ปัญหาด้านครอบครัว พบว่า เด็กไทยไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่หรือพ่อแม่แยกทางกันสูงถึงร้อยละ 36 ปัญหาสภาวการณ์ทางเพศได้พบว่า เป็นสภาวการณ์แม่วัยรุ่น อายุ 19 ปีและต่ำกว่า ปัญหาต่อมาเป็นปัญหาด้านอบายมุข เด็กไทยเฉลี่ย ร้อยละ 20 หรือ 1 ใน 5 เล่นพนันฟุตบอลและซื้อลอตเตอรี่หรือหวยใต้ดินเป็นครั้งคราวหรือเป็นประจำ ปัญหาด้านยาเสพติดสำรวจพบเด็กไทย 2.7 ล้านคน กำลังตกอยู่ในสภาวการณ์ความเสี่ยงที่สามารถติดยาเสพติดได้โดยง่าย ปัญหาความรุนแรงพบว่าเด็กไทยกว่าร้อยละ 34 เคยพบเห็นภาพการพกพาอาวุธเป็นครั้งคราวหรือประจำและเคยพบเห็นการทำร้ายร่างกายในสถานศึกษาเป็นครั้งคราว รวมถึงประจำและยังพบว่าเด็กถึงร้อยละ 26 เคยพบเห็นหรือถูกขู่กรรโชกทรัพย์หรือรีดไถ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อที่ครองชีวิตเด็กไทยขยายตัวสูงขึ้น เด็กไทยใช้เวลาหมดไปกับสื่อสูงถึง 8-9 ชั่วโมงใน 1 วัน จะเห็นได้ว่า สภาวการณ์สภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็กไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มที่เด็กจะเผชิญกับปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเร่งร่วมมือกันพัฒนาความสามารถนี้ให้เกิดขึ้นในนักเรียน เพื่อที่จะจัดการรับมือสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตของนักเรียนให้ผ่านพ้นปัญหาต่าง ๆ ไปได้ด้วยแนวทางการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์สูงสุดและเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นกับนักเรียนช่วยลดจำนวนสถิติเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่เป็นปัญหาส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต (นิพิฐพร โกมลกิติศักดิ์ และคณะ, 2562)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาหรือการเรียนรู้จากกรณีศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้เรียนช่วยกันศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์แลกเปลี่ยน การเรียนรู้ในบทเรียนหรือช่วยอธิบายให้เพื่อนคนอื่นเข้าใจและหรือเกิดทักษะในบทเรียนนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนเสนอกรณีศึกษาหรือตัวอย่างหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นหรือที่สมมติขึ้นจากสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งมีปัญหาความขัดแย้งกันโดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์อภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการหาแนวทางแก้ปัญหาจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจพื้นฐานของปัญหาและตัดสินใจ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2555; สุคนธ์ สินธพานนท์, 2545) ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนพัฒนาการสืบค้นการวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขหรือปรับปรุงสิ่งที่เกิดตามกรณีศึกษาให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันและได้พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันด้วย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนต้องมีการเตรียมการสอนที่ดีการจัดกิจกรรมต้องสอดคล้องกับเนื้อหาต้องสร้างนิสัยที่ดีในการทำงานมีทักษะกระบวนการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีและให้ความสำคัญของการทำงาน

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอน ที่ 1 การวิจัย (Research: R1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) ออกแบบและพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลรูปแบบ (Research: R2) เป็นแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้แก่นักเรียนที่จะเผชิญกับปัญหาจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบตัวนักเรียน และนำไปสู่การดำรงชีวิตที่มีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษา

การแนะแนวการศึกษา เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนานักเรียน ทั้งด้านการรู้จักตนเอง การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น สำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต กิจกรรมการแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นในเชิงลึก เพื่อให้สามารถวางแผนชีวิต การเรียน และอนาคตได้อย่างเหมาะสม โดยการบูรณาการกับกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Kolb, 1984) แนวคิดนี้ยังเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (Hughes & Karp, 2004)

แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL)

การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) เป็นแนวคิดที่สำคัญในยุคปัจจุบัน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งแต่การตั้งเป้าหมาย การเลือกแหล่งข้อมูล ไปจนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ (Knowles, 1975) ในการเรียนรู้แบบนี้ ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล การตัดสินใจ การวางแผน การแก้ปัญหา และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Brookfield, 1986) ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้เรียนมีความพร้อมทางด้านพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ (Garrison, 1997) การเรียนรู้แบบนี้ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ตลอดชีวิต

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ผ่านการบริการสังคม (service learning)

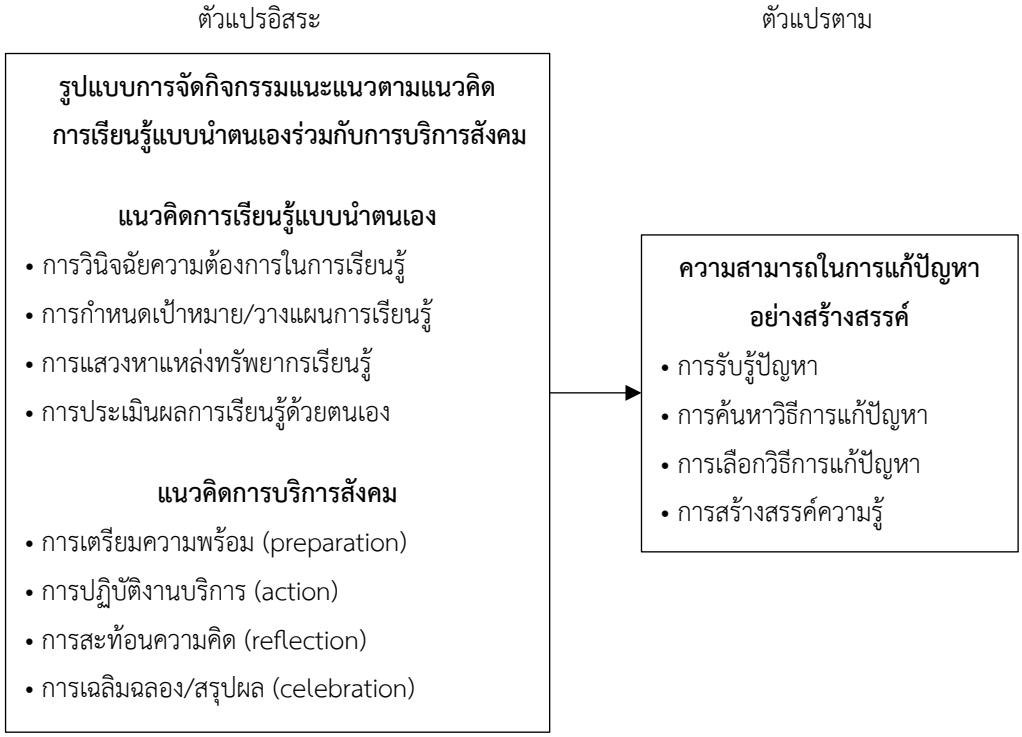
การบริการสังคม (service learning) เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทางวิชาการกับการปฏิบัติจริงผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ช่วยเหลือชุมชนหรือสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การบริการสังคมไม่เพียงแค่ส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทจริง แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนมีความเห็นอกเห็นใจและสามารถคิดสร้างสรรค์ในการหาทางออกที่เหมาะสมกับสถานการณ์จริง (Eyler & Giles, 1999) แนวคิดนี้ยังช่วยส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหาสังคมและพัฒนาคุณลักษณะสำคัญ เช่น ความรับผิดชอบและการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลาย (Jacoby, 1996)

การบูรณาการทั้งสามแนวคิด การแนะแนวการศึกษา การเรียนรู้แบบนำตนเอง (SDL) และการเรียนรู้ผ่านการบริการสังคม (service learning) มีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่ครบถ้วนในการเผชิญกับชีวิตจริงและการทำงานในสังคม โดยกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการกำกับการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ การผสานแนวคิดเหล่านี้จึงเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติ ทั้งด้านสติปัญญาและคุณลักษณะทางสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถสรุปแนวคิดสำคัญ และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนภูเขียว จำนวน 441 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

2.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ 2) แบบวิเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.2 แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนภูเขียว จำนวน 1 ฉบับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ใช้แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนภูเขียว จำนวน 441 คน

3.2 ใช้แบบวิเคราะห์เอกสารในการวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.3 ใช้แบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อใช้สังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มศึกษานำร่อง (pilot study) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.4 วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ “4P Model” มีองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยการจัดกิจกรรมแนะแนวบนพื้นฐานการสร้างความรู้อย่างเป็นระบบด้วยตนเองและการลงมือปฏิบัติ บูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้วย กรณีศึกษาเป็นฐานและเทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน เรียกว่า 4P Model ได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมผู้เรียน (preparing) ขั้นที่ 2 นำเสนอและศึกษากรณีศึกษา (presenting and studying case) ขั้นที่ 3 อภิปรายกรณีศึกษา (participation to discuss) ขั้นที่ 4 สรุปและประเมิน (peroration and assessment) องค์ประกอบที่ 4 เงื่อนไขการใช้รูปแบบ ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความกล้าในการเผชิญปัญหา 2) การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย และองค์ประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผลและประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การรับรู้ปัญหา 2) การค้นหาวิธีการแก้ปัญหา 3) การเลือกวิธีการแก้ปัญหา 4) การสร้างสรรค์ความรู้ และรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด และนำไปศึกษานำร่องกับนักเรียนที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มศึกษานำร่องระหว่างการจัดกิจกรรมแนะแนวมีพัฒนาการขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มศึกษานำร่อง

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	คะแนน	ระยะที่ 1			ระยะที่ 2			ระยะที่ 3		
		หน่วยที่ 1 ชั่วโมงที่ 1-4			หน่วยที่ 2 ชั่วโมงที่ 5-8			หน่วยที่ 3 ชั่วโมงที่ 9-12		
		μ	σ	%	μ	σ	%	μ	σ	%
องค์ประกอบที่ 1 การรับรู้ปัญหา	3	1.60	0.73	53.49	2.19	0.39	72.87	2.30	0.46	76.74
องค์ประกอบที่ 2 การค้นหาวิธีการแก้ปัญหา	3	1.81	0.73	60.47	1.95	0.49	65.12	2.16	0.37	72.09
องค์ประกอบที่ 3 การเลือกวิธีการแก้ปัญหา	3	1.60	0.49	53.49	1.91	0.37	63.57	2.42	0.39	80.62
องค์ประกอบที่ 4 การสร้างสรรค์ความรู้	3	1.35	0.57	44.96	2.02	0.15	67.44	2.30	0.39	76.74
	12	6.36	0.66	53.10	8.07	0.38	67.25	9.18	0.46	76.55
	ระดับ	พอใช้			ดีมาก			ดีมาก		

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการนำตนเองร่วมกับกิจกรรมการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีพัฒนาการขึ้นจากระดับพอใช้ เป็นระดับดีมาก โดยระยะที่ 1 อยู่ในระดับพอใช้ ระยะที่ 2 และ 3 อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งยอมรับสมมติฐานในการวิจัย และผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 6 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจากการวิเคราะห์แบบสรุปองค์ความรู้กิจกรรมแนะแนว (journal writing) หลังการจัดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนสามารถค้นพบข้อเท็จจริง สาเหตุที่สำคัญของปัญหาร่วมกันค้นหาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการพิจารณาเลือกแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาได้ การนำความรู้หรือข้อมูลมาสร้างความรู้ใหม่เพื่อนำไปประยุกต์ให้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	คะแนน	ระยะที่ 1			ระยะที่ 2			ระยะที่ 3		
		หน่วยที่ 1 ชั่วโมงที่ 1-4			หน่วยที่ 2 ชั่วโมงที่ 5-8			หน่วยที่ 3 ชั่วโมงที่ 9-12		
		μ	σ	%	μ	σ	%	μ	σ	%
องค์ประกอบที่ 1 การรับรู้ปัญหา	3	1.61	0.64	53.79	2.43	0.49	81.06	2.45	0.49	81.82
องค์ประกอบที่ 2 การค้นหาวิธีการแก้ปัญหา	3	2.18	0.67	72.73	2.41	0.64	80.30	2.48	0.50	82.58
องค์ประกอบที่ 3 การเลือกวิธีการแก้ปัญหา	3	1.41	0.54	46.97	2.25	0.48	75.00	2.55	0.49	84.85
องค์ประกอบที่ 4 การสร้างสรรค์ความรู้	3	1.80	0.69	59.85	2.20	0.33	73.48	2.55	0.49	84.85
	12	7.00	0.05	58.33	9.30	0.08	77.46	10.03	0.01	83.52
	ระดับ	พอใช้			ดีมาก			ดีมาก		

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประเด็นคำถาม	μ	σ	อันดับ
ด้านผู้สอน			1
1. ผู้สอนมีความสุภาพและเป็นกันเองกับนักเรียน	4.90	0.31	
2. ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมแนะแนวอย่างสนุกสนาน	4.80	0.41	
3. ผู้สอนมีความเข้าใจนักเรียน	4.85	0.37	
4. ผู้สอนจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.70	0.47	
5. ผู้สอนมีการอธิบายความรู้เพิ่มเติมให้กับนักเรียน	4.80	0.41	
ภาพรวมด้านผู้สอน	4.81	0.38	

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	μ	σ	อันดับ
ด้านเนื้อหา			4
6. เนื้อหามีความน่าสนใจและนำกลับไปใช้ได้จริงในปัจจุบัน	4.65	0.59	
7. เนื้อหามีความเหมาะสมกับเวลา	4.55	0.60	
8. กรณีศึกษามีความน่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	4.75	0.44	
9. กรณีศึกษามีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.80	0.41	
10. กรณีศึกษาช่วยเสริมทักษะการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.80	0.52	
ภาพรวมด้านเนื้อหา	4.71	0.53	
ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว			3
11. กระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและตัดสินใจ	4.75	0.55	
12. กระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวมีการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย	4.75	0.44	
13. การจัดกิจกรรมแนะแนวเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน	4.65	0.59	
14. การจัดกิจกรรมแนะแนวมีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้	4.70	0.57	
15. การจัดกิจกรรมแนะแนวส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้	4.75	0.55	
ภาพรวมด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว	4.72	0.53	
ด้านประโยชน์และความพึงพอใจ			2
16. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง	4.65	0.67	
17. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล	4.75	0.44	
18. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.75	0.55	
19. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวช่วยให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.70	0.57	
20. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวในภาพรวม	4.85	0.37	
ภาพรวมด้านประโยชน์และความพึงพอใจ	4.74	0.55	
ภาพรวมทุกด้าน	4.75	0.50	

การอภิปรายผล

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประเด็นอภิปรายผลสำคัญดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว “4P Model” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ “4P Model” ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม เงื่อนไขการใช้ และการวัดประเมินผล มีความเหมาะสมผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านความตรงเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหา รูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการ หลักการออกแบบรูปแบบการสอนตาม Joyce & Weil (1996) รวมถึงแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2555) ความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบนี้เกิดจากการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ความจำเป็นของผู้เรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมาสังเคราะห์ร่วมกับกรอบทฤษฎีสำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสม์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา แนวคิดเทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (learning together) และกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ช่วยให้รูปแบบมีความเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงทำให้รูปแบบมีประสิทธิภาพและตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทจริงของผู้เรียน

2. การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน ผลการจัดกิจกรรมพบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบ 4 ด้านที่สังเคราะห์จาก Isaksen & Treffinger (2004) และงานวิจัยไทยหลายฉบับ ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาวิธีการแก้ปัญหา การเลือกวิธีการแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ความรู้ เมื่อจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของ 4P Model ได้แก่ Preparing – Presenting – Participation – Peroration ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบร่วมกับการทำงานกลุ่ม เช่น การระบุปัญหาใกล้ตัวอย่างมีเหตุผล การระดมสมองเพื่อเสนอแนวคิดหลากหลาย การอภิปราย วิเคราะห์กรณีศึกษา การตัดสินใจด้วยเหตุผล และการประยุกต์ความรู้เพื่อแก้สถานการณ์จริง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สนับสนุนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered) ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปฏิบัติจริง และสะท้อนคิด (reflection) ส่งผลให้คุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gazda (1984) และจันทร์เพ็ญ สุวรรณคร (2558) บันทึกแบบสรุปองค์ความรู้ (journal writing) ของผู้เรียนสะท้อนว่าผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาใกล้ตัวได้ดีขึ้น คิดหาแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลาย ตัดสินใจเลือกวิธีที่เหมาะสม ปรับความคิดและมุมมองใหม่ ๆ ประยุกต์ความรู้สู่การแก้ปัญหาชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Isaksen & Treffinger (2004) และงานวิจัยในไทยที่ระบุว่า กระบวนการกรณีศึกษาและการเรียนรู้ร่วมกันช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบกิจกรรมแนะแนว ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมได้รับการพัฒนาตามขั้นตอนของ ADDIE Model ซึ่งทำให้กิจกรรมมีความเป็นระบบชัดเจน เหมาะสมกับผู้เรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ เงื่อนไขของรูปแบบที่เน้นการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง ช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและการทำงานกลุ่มขนาดเล็กที่เน้นปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังช่วยเสริมแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ผู้เรียนจึงรู้สึกสนุกกับกิจกรรม กล้าคิด กล้าแสดงออก พร้อมทั้งเข้าใจตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศุภสิริ โสมาเกตุ (2544) และพัฒนา พรหมณี และคณะ (2563) ที่อธิบายว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้

สรุปภาพรวมการอภิปรายผล การพัฒนารูปแบบ “4P Model” สามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้จริง เนื่องจากรูปแบบมีรากฐานจากทฤษฎีเชิงสร้างสรรค์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และกรณีศึกษา รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในบริบทโรงเรียน การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก เห็นคุณค่าในตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ และนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตจริง พร้อมทั้งเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับสูง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ การบูรณาการสองแนวคิดที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) และแนวคิดการบริการสังคม (service learning) ให้เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวที่มีความเป็นระบบและสามารถนำไปใช้จริงในโรงเรียน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือวางแผนและดำเนินงานอย่างอิสระ และเชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับการทำประโยชน์ต่อสังคม ผ่านกิจกรรมที่มีความหมายต่อตนเองและผู้อื่น ในกระบวนการดังกล่าว นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์จริงที่ต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การเลือกกรณีศึกษาครูผู้สอนควรเลือกกรณีศึกษาที่มีความน่าสนใจเป็นเรื่องราวปัจจุบัน และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เพราะจะทำให้เกิดความน่าสนใจในการจัดกิจกรรมแนะแนวมากขึ้น

1.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนวในการอภิปรายกรณีศึกษา (participation to discuss) ครูผู้สอนต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดและแนวทางการแก้ปัญหาตามหลักเหตุผลเพื่อสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

1.3 หลังจาการจัดกิจกรรมแนะแนวครูผู้สอบต้องมีการสรุปมุมมองการแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์และแนวปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ทักษะการดำเนินชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ กรณีศึกษาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางในการให้ครูแนะแนวหรือครูผู้สอนนำไปใช้

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ กรณีศึกษาเป็นฐานด้วยการบูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยกระบวนทัศน์ในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร. (2558). *กระบวนทัศน์การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 13). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิพิฐพร โกมลกิติศักดิ์, นันทรัตน์ เจริญกุล และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2562). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดการเสริมสร้างความสามารถของนักเรียนในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47*(3), 238–256.

พัฒนา พรหมณี, ยุพิน พิทยาวัฒนชัย และจีระศักดิ์ ทัพผา. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 26*(1), 59–66.

ศุภสิริ โสมาเกตุ. (2544). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและความพึงพอใจในการเรียน ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการเรียนรู้โดยโครงงานกับเรียนรู้ตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้: เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* อักษรเจริญทัศน์.

Brookfield, S. D. (1986). *Understanding and Facilitating Adult Learning*. Jossey-Bass.

Eyler, J., & Giles, D. E. (1999). *Where's the learning in service-learning?* Jossey-Bass.

Garrison, D. R. (1997). Self-directed learning: Toward a comprehensive model. *Adult Education Quarterly, 48*(1), 18-33.

Gazda, G. M. (1984). *Group counseling: A developmental approach* (3rd ed). Allyn & Bacon.

Hughes, K. L., & Karp, M. M. (2004). *School-to-work: Making the transition to postsecondary education*. Community College Research Center, Teachers College, Columbia University.

Isaksen, S. G., & Treffinger, D. J. (2004). Celebrating 50 years of reflective practice: Versions of creative problem solving. *The Journal of Creative Behavior, 38*(2), 75-101.

Jacoby, B. (1996). *Service-learning in higher education: Concepts and practices*. Jossey-Bass.

Joyce, B, & Weil, M. (1996). *Model of teaching* (5th ed). Boston: Allyn & Bacon.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.

Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Association Press.